

[Landbrugsministeren.]

vejelse, om statshusmandslovens udlånsbestemmelser og udlånsmuligheder kan anses for tilfredsstillende, eller om der eventuelt bør tilvejebringes udvidet adgang til lånemuligheder til sammenlægning af landbrugsjendomme, jordsupplering med mere. Efter min mening må der stilles væsentlig større midler til rådighed på den udarbejdede udlånslov, hvis man ønsker, at de små landbrug skal have nogen muligheder for ved sammenlægningen af de mindre brug at blive ejere af et større brug.

Jeg er også klar over, at problemet med hensyn til finansieringen af generationsskiftet trænger sig på, og det er min hensigt i det nye folketingsår i forbindelse med førnævnte at fremsætte lovforslag, der i nogen grad kan hjælpe unge, veluddannede landmænd, som ønsker sig etableret for første gang.

I øvrigt vil jeg i forbindelse med de lovforslag, der i dag fremsættes, sige, at jeg ikke tror, at man ved fremsættelse af disse lovforslag har løst landbrugets problemer langt ud i fremtiden. Jeg tror stadig, det bliver nødvendigt med revisioner med visse mellemrum, specielt da i en tid, hvor man egentlig ikke ved, hvorledes strukturen inden for dansk landbrug til syvende og sidst bliver, men jeg tror, at disse love vil vise sig at være af betydning, og at de vil medvirke til en rolig og en stabil udvikling inden for dansk landbrug. I alle vore nabolande foregår der for tiden en udvikling, nøje svarende til den, der sker i Danmark. Små brug lægges sammen til større og mere rationelle brug. Dansk landbrug er henvist til at eksportere to tredjedele af produktionen og — det må siges — endda under meget vanskelige markedsforhold.

Ønsker man at opretholde denne meget store landbrugseksport, tror jeg, man må erkende, at så er det nødvendigt at give landbruget mulighed for at tilpasse sig den bedst tænkelige erhvervsstruktur.

Idet jeg med hensyn til de nærmere enkeltheder skal henvise til bemærkningerne

til lovforslagene, tillader jeg mig at anbefale de to lovforslag til folketingets velvillige behandling.

Formanden: Eksemplarer af de nu fremsatte lovforslag til blive omdelt.

Skriftlig fremsættelse af forslag.

Landbrugsministeren (Chr. Thomsen): Herved tillader jeg mig for det høje folketing at fremsætte forslag til lov om landbrugsejendomme og forslag til lov om ændringer i lov om udstykning og sammenlægning m. m. af faste ejendomme.

Forslaget til lov om landbrugsejendomme er udarbejdet efter de retningslinjer, som er angivet i den af landbokommissionen af 1960 afgivne tredje betænkning af 26. november 1965, og svarer i det væsentlige til det udkast, som er optaget som bilag i betænkningen. Der er dog foretaget forskellige redaktionelle ændringer og enkelte andre ændringer, som der er redegjort for i bemærkningerne. Betænkningen er omdelt til medlemmerne af det høje ting.

Allerede ved de forhandlinger, der lå til grund for landbokommissionens første betænkning af 15. februar 1962, var det forudsat, at de forslag til ændringer i landbrugsloven, som var indeholdt i denne betænkning, skulle optages til revision efter et kortere åremål. Ved lovændringen i 1962 blev det derfor bestemt, at loven skulle revideres i indeværende folketingssamling. Som det vil være tingets medlemmer bekendt, blev der efter loven af 1962 givet adgang til i videre omfang end før at få en mindre landbrugsejendom nedlagt ved sammenlægning af jorden med anden mindre landbrugsejendom.

Loven af 1962 betød en ret væsentlig liberalisering i forhold til gældende ret, og denne tendens i lovgivningen blev yderligere understreget ved den i 1963 gennemførte ændring af landbrugsloven, hvorved samdrift af landbrugsejendomme i vidt omfang blev tilladt.

[Landbrugsministeren.]

Jeg kan i denne forbindelse oplyse, at medens der i 1960 fandtes ca. 196.000 selvstændige landbrugsbedrifter, er dette antal i tiden indtil 1965 ifølge en opgørelse fra det statistiske departement reduceret med ca. 19.000 til ca. 177.000 ejendomme. Der er således i disse år sket en betydelig nedgang i antallet af selvstændige bedrifter ved sammenlægning og samdrift, selv om også et stort antal ejendomme er nedlagt ved jordernes indtagelse til by- og industrimæssige formål og lignende.

Under debatten om landbrugets strukturproblemer er det imidlertid fra forskellig side fremhævet, at den almindelige teknisk-økonomiske udvikling i retning af voksende økonomiske enheder vil gøre fortsatte strukturændringer i form af voksende bedriftsstørrelse påkrævede, og at mulighederne for tilpasning af ejendomsstrukturen fremdeles er for begrænsede i forhold til tidens behov.

Landbokommissionen har under sine forhandlinger haft for øje at skabe grundlag for en tidssvarende lovgivning om landbrugsejendomme, idet der i forbindelse hermed er foretaget en gennemgang af de gældende lovbestemmelser med henblik på en almindelig revision af loven.

Forslaget tager sigte på at skabe retsregler, der på den ene side giver væsentlig friere muligheder end før for ændringer i landbrugets strukturforhold, for så vidt angår ejendommenes antal, størrelser og driftsformer, og som på den anden side sikrer mulighed for at bevare det personlige selveje som den herskende besiddelsesform inden for landbruget.

Idet jeg i øvrigt henviser til betænkningen og de udførlige bemærkninger til lovforslaget, skal jeg herefter omtale de vigtigste bestemmelser i forslaget, samt på hvilke punkter forslaget indeholder ændringer i forhold til den nuværende lovgivning.

Ved en landbrugsejendom forstås i dag en ejendom med et areal på mindst 1 ha og et grundbeløb på mindst 2.000 kr. Ved lovforslaget foreslås landbrugspligten afgrænset og fikseret til de ejendomme, der i matriklen er noteret som landbrugsejendomme, samt de arealer, der — uden at være noteret — ved den seneste ejendoms-vurdering er vurderet under en sådan ejen-

dom. Man opnår herved at få en administrativt klar og enkel afgrænsning af, hvad der forstås ved en landbrugsejendom. Efter forslaget vil endvidere nye ejendomme blive noteret som landbrugsejendomme, såfremt de har et tilliggende på mindst 2 ha og i øvrigt opfylder betingelserne for at kunne noteres.

Efter den hidtidige lov indebar landbrugspligten, at der på en landbrugsejendom skulle være såvel beboelses- som avlsbygninger, at jorden skulle drives af beboere af ejendommen, og at ejendommen skulle være forsynet med inventar, avl og eventuelt besætning. Nu er landbrugspligten i princippet foreslået udformet som en pligt, der i højere grad end før hviler på den jord, der hører til landbrugsejendomme, og kravet om avlsbygninger og om driftstilbehør m. v. er forladt. Landbrugspligten skal herefter særlig sikre, at de dyrkbare jorder udnyttes jordbrugsmæssigt, og at jorderne ikke uden til-ladelse tages i brug til anden end jordbrugsmæssig anvendelse. Det skal i denne forbindelse fremhæves, at den foreslåede udformning ikke tager sigte på at ændre den nugældende praksis, hvorefter de hensyn, der taler for at bevare landbrugsjorden, sædvanligvis viger, når samfundsmæssige grunde taler for, at jorden overgår til ikke-landbrugsmæssig anvendelse, d. v. s. når dette sker som led i en udvikling, der er godkendt af planlægningsmyndighederne.

For at undgå en forflygtigelse af landbrugsejendomsbegrebet er det anset for påkrævet i forslaget at opretholde kravet om, at der på en landbrugsejendom skal være beboelsesbygning, og at jorderne skal drives af beboere af ejendommen, medmindre ejendommen eller dens jorder efter de særlige regler i forslaget drives sammen med anden landbrugsejendom. Som jeg allerede har nævnt, blev samdrift af landbrugsejendomme ved lovændringen i 1963 tilladt i vidt omfang for et tidsrum af 8 år med mulighed for forlængelse. Baggrunden herfor var ønsket om at give mulighed for at etablere økonomiske og rationelle bedriftsstørrelser uden varigt at ændre landbrugsstrukturen. Selv om der nu efter forslaget åbnes væsentlig større muligheder for sammenlægning af landbrugsejendomme, har et flertal af kommissionens medlemmer ment, at der fremdeles bør være bestemmelser om samdrift,

[Landbrugsministeren.]

og at disse må udvides i forhold til gældende lov. Efter forslaget vil der for ejere af to landbrugsejendomme være uhindret adgang til samdrift af disse. Ved forpagtning er der efter forslaget ligeledes adgang til fri samdrift af to landbrugsejendomme uden hensyn til ejendommenes størrelse og beliggenhed, men dog kun for perioder på indtil 10 år ad gangen. Endelig er der ret til samdrift af flere end 2 ejendomme eller dele heraf ved forpagtning, såfremt arealet af de jorder, der drives sammen, ikke overstiger 100 ha.

Jeg skal herefter omtale de spørgsmål, som navnlig har været inddraget under debatten om landbrugets strukturproblemer, nemlig spørgsmålet om sammenlægningsgrænserne for landbrugsejendomme. De bestemmelser, der knytter sig hertil, er indeholdt i lovforslagets kapitel IV. Som jeg allerede har omtalt, blev mulighederne for sammenlægning af landbrugsejendomme udvidet ret væsentligt ved lovændringen i 1962. En del af landbokommissionens medlemmer finder, at denne adgang giver så gode muligheder for en strukturtilpasning, at der ikke er grund til at gå væsentligt videre, men flertallet af kommissionens medlemmer er af den opfattelse, at der bør åbnes betydelig videre adgang til fri sammenlægning af landbrugsejendomme. Flertallet er gået ind for adgang til fri sammenlægning indtil en geometrisk arealstørrelse på 45 ha og herudover for adgang til sammenlægning op til 75 ha, såfremt det kan godtgøres, at der ikke på stedet er aktuelt behov for tillægsjord til mindre landbrugsejendomme. Bestemmelserne i forslaget er udformet overensstemmende med flertallets indstilling.

De foreslåede grænser for sammenlægning af landbrugsejendomme angiver samtidig grænserne for frie arealomlægninger i øvrigt mellem landbrugsejendomme. Det kan i tilslutning hertil nævnes, at den hidtidige lovgivnings krav om bevarelse af en mindste hovedparcel ved udstykning af en landbrugsejendom er bortfaldet.

Når sammenlægningsgrænserne er fastsat i geometrisk areal, skyldes det navnlig ønsket om at tilvejebringe et administrativt enkelt kriterium og den størst mulige klarhed for de landmænd, reglerne har betydning for. Det ville vel nok i nogle

tilfælde give rimeligere resultater, såfremt grænserne var fastsat under hensyn til jordernes bonitet, men den enkelte sammenlægnings sag vil da forudsætte en forudgående administrativ bedømmelse. Fastsættelse af grænser, gradueret efter jordernes bonitet, vil således modvirke den administrative forenkling, som i det hele er tilstræbt ved lovforslagets udformning.

Jeg gør i denne forbindelse opmærksom på, at selv om de normale grænser for sammenlægning er fastsat i geometrisk areal, er der dog i forslaget § 13, stk. 2, indsat en bestemmelse, der gør det muligt at fravige grænserne, når jordernes bonitetsforhold taler herfor.

Bestemmelserne om erhvervelse af adkomst på landbrugsejendomme er efter den hidtidige lovgivning indeholdt dels i lov om landbrugsejendomme, dels i loven om sammenslutningers og institutioners landbrugsjord. Det har været den herskende opfattelse i landbokommissionen, at der heller ikke fremtidig for selskaber, sammenslutninger og institutioner m. v. bør være fri adgang til erhvervelse af landbrugsejendomme, men det er fundet hensigtsmæssigt at samle de bestemmelser, der regulerer adgangen for såvel personer som selskaber m. v. til erhvervelse af landbrugsejendomme, i samme lov.

For selskaber m. v. er der sket den udvidelse af adgangen til erhvervelse af landbrugsjord, at medens der efter den hidtidige lovgivning skulle tilladelse til erhvervelse af såvel egentlige noterede landbrugsejendomme som ikke-landbrugsnoteret jord, så skal der efter forslaget kun tilladelse til erhvervelse af egentlige landbrugspligtige ejendomme beliggende uden for inderzoner. På den anden side er der sket den indskrænkning, at der nu i alle tilfælde skal indhentes tilladelse — også i de tilfælde, hvor selskaber hidtil mod afgivelse af erklæring har kunnet erhverve ejendomme til særlige formål såsom byggeri, udnyttelse af forekomster i jorden m. v. Nogen ændring i den praksis, der hidtil er fulgt med hensyn til meddelelse af tilladelser, er i øvrigt ikke tilsigtet.

For personers vedkommende er den i den hidtidige lovgivning indeholdte adgang til erhvervelse af indtil 2 landbrugsejendomme opretholdt. Derimod er adgangen

[Landbrugsministeren.]

til at erhverve flere end 2 landbrugsejendomme med afståelse af vederlagsareal foreslået ophævet, således at adgangen til erhvervelse af flere end 2 ejendomme nu kræver tilladelse, der gives, når forholdene taler derfor.

Overdragelse ved arv er dog holdt uden for erhvervelsesbegrænsningen, og ligeledes er der foreslået sådanne overgangsbestemmelser, som sikrer de bestående forhold med hensyn til overdragelse inden for slægten.

Med hensyn til spørgsmålet om en dekoncentration af jordlovgivningens administration skal jeg henvise til forslaget § 30, der giver mulighed for at delegere beføjelserne efter loven til særlige nævn eller kommissioner. Spørgsmålet har været behandlet i et særligt udvalg under landbokommissionen, og jeg går ud fra, at kommissionen vil fortsætte overvejelserne af dette spørgsmål med henblik på fremsættelse af eventuelt forslag herom, når nærværende lovforslag er gennemført.

Under hensyn til den usikkerhed, der fortsat råder med hensyn til planlægning af landbrugets struktur på længere sigt, er det foreslået, at loven optages til revision i folketingsåret 1969-70.

Forslaget til lov om ændringer i lov om udstykning og sammenlægning m. m. af faste ejendomme indeholder bestemmelser, som er en konsekvens af forslaget til lov om landbrugsejendomme, hvorfor jeg blot skal henvise til bemærkningerne til lovforslaget.

Med disse bemærkninger skal jeg tillade mig at anbefale de to lovforslag til folketingets hurtige og velvillige behandling.

Endvidere tillader jeg mig for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om grundforbedring og forslag til lov om finansiering af vandløbsregulering m. v. (Landvindingsloven)*.

Som nævnt i bemærkningerne til lovforslagene er disse udarbejdet i overensstemmelse med de udkast, som har været fremlagt for og er tiltrådt af et flertal af medlemmerne af landbokommissionen af 1960 på grundlag af en undersøgelse og almindelig vurdering af afvandingsarbejders rentabilitet, som er foretaget af et udvalg af sær-

lig sagkyndige, der til kommissionen har afgivet beretninger og indstillinger.

Disse beretninger og indstillinger indeholdes dels i den af landbokommissionen i marts 1964 afgivne betænkning nr. 2 om grundforbedring og dels i den i forrige måned afgivne betænkning nr. 4, som vil foreligge trykt i den nærmeste fremtid.

Lovforslagene tilsigter at anvise en rationel fremgangsmåde til sikring af finansiering af landbrugsmæssige afvandings- og kultiveringsarbejder. De særlige finansieringsformer inden for dette område har hidtil — foruden i produktions- og produktivitetmæssige forhold — tillige fundet deres begrundelse i beskæftigelsesmæssige forhold. Under de nuværende, gunstige beskæftigelsesforhold må interessen for afvandingsarbejders beskæftigelseskabende virkning imidlertid være yderst begrænset. Lovforslagene tager derfor kun under ganske specielle omstændigheder beskæftigelsesmæssige hensyn.

Forslaget til lov om grundforbedring skal afløse grundforbedringsloven af 18. marts 1957. De gældende regler om, at grundforbedringsarbejders finansiering kan ske ved lån, der kan tinglyses med pant i den grundforbedrede ejendom forud for andre hæftelser af privatretlig oprindelse, d. v. s. med fortrinspant, foreslås opretholdt. Sådanne lån er hidtil ydet særlig af kreditforeninger, men også af banker og sparekasser samt af statskassen. Den hidtidige finansiering gennem statslån foreslås imidlertid nu begrænset til fællesarbejder.

Statstilskud til grundforbedringsarbejder kan efter den gældende lov ydes med 50 pct. af udgiften til rør og henvist arbejdskraft samt under særlige forhold til udgifterne ved den nødvendige maskinanvendelse. Dette foreslås ændret således, at der kan ydes et statstilskud på 25 pct. af samtlige udgifter ved foranstaltningens gennemførelse, d. v. s. til rør, arbejdsløn, maskinkraft, projektering og tilsyn m. v.

Det er angivet, at der ved grundforbedring inden for jordbruget skal forstås inddigning, afvanding, dybdebehandling, vanding og, for så vidt angår udyrkede, egnede arealer, tillige rydning, planering, kultivering, kalkning eller mergling, tilførsel af gips samt grundgødskning med fosfor og kobber.

Denne definition på grundforbedring er så vidt, at den også kan gælde for landvin-